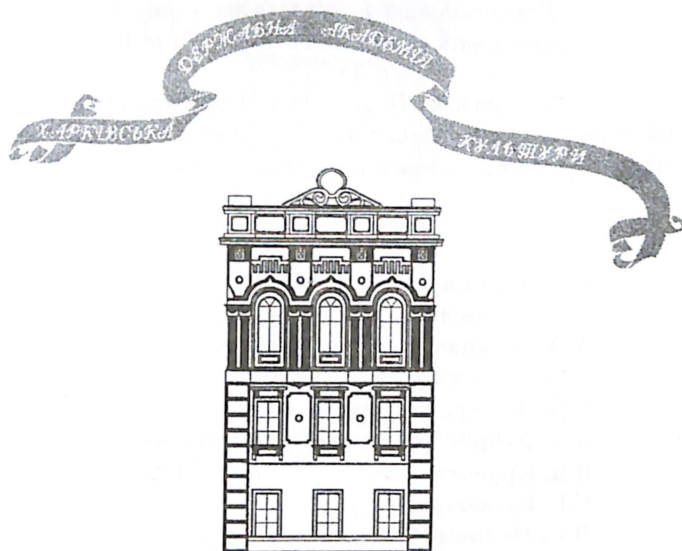

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

ВІСНИК

Харківської державної академії культури

Випуск 3

Збірник наукових праць

Бібліотека ХДАК
інв. № 438098

Харків- ХДАК-2000

УДК 378.6

Н.М. СІМЕЙКІНА

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ЛІТЕРАТУРИ

Обґрунтовано необхідність використання інформаційних систем у викладанні вузівського курсу історії літератури

Комп'ютерна культура як аспект постмодерністського суспільства знаменує серйозний поштовх у самій системі пізнання та набуття знань [1, с. 32]. Впровадження у практику бібліотек інформаційних технологій висунуло принципово нові вимоги до підготовки спеціалістів бібліотечної справи, розвитку їх професійних навичок, відкрило небачені до цього часу можливості для вдосконалення та поліпшення якості самого процесу викладання.

Наприкінці ХХ ст. на Заході, поряд із традиційними спеціальностями бібліотекаря-бібліографа, виникали нові професії, одна з яких має назву медіа-бібліотекар. Спеціалісти цього профілю повинні володіти навичками роботи з персональними комп'ютерами та пошуковими системами Інтернету, іноземними мовами та знаннями з бібліотечних дисциплін. Серед обов'язків медіа-бібліотекаря - пошук та систематизація інформації з різних проблем науки та техніки відповідно до вимог, її архівування та класифікація у межах Інтернет. Найточнішу дефініцію цієї професії знаходимо на одному з сайтів Інтернету. Медіа-бібліотекар - це спеціаліст, який складає цифрові файли фотографій, брошур, матеріалів з мистецтва, відео та аудіо кліпи та ін. Його професійна діяльність потрібна на ринку обміну інформації, у процесі підготовки друкованої продукції, а також для надання допомоги видавцям CD ROM, журналів та інформаторів Інтернету. Згідно з прогнозами західних соціологів роль цієї професії буде невпинно зростати. Звичайний користувач Інтернету в умовах світової інформаційної мережі, що динамічно та інтенсивно розвивається і потребує великих витрат часу на отримання необхідної, а тим більш швидкої інформації з проблеми, яка цікавить, буде змушений звертатися до послуг такого спеціаліста як медіа-бібліотекар.

Вищі навчальні заклади, які готують бібліотечні кадри і особливо спеціалістів у галузі інформаційної діяльності, повинні, зважаючи на нові тенденції розвитку бібліотечних професій, наблизити до вимог сучасності викладання не тільки спеціальних, але й загальноосвітніх дисциплін, впроваджувати інформаційні технології до навчального процесу, вдосконалювати таким чином методику навчання. Виконання студентами конкретних завдань з гуманітарних дисциплін за допомогою інформаційних систем передбачає: розвиток у

студента інтересу до самостійного оволодіння знаннями, вміння пошукової роботи в Інтернеті, стимулює вивчення іноземних мов для того, щоб вільно орієнтуватися на серверах Америки та Європи, дає можливість практично навчитися систематизувати та використовувати отриману інформацію, інакше кажучи, отримувати навички архівування, кодування інформаційного матеріалу, складання своїх особистих баз даних з різних розділів та тем гуманітарних наук, що вивчаються. Реалізація цих цілей є один з етапів підготовки медіа-бібліотекарів.

У статті розглядаються шляхи вдосконалення методики викладання історії літератури та літературознавчих дисциплін у бібліотечному вузі з урахуванням можливостей, які надають нові інформаційні системи, зокрема Інтернет. Слід мати на увазі, що мова йде не про дистанційне навчання, яке на Заході називається університетами без стін, а розумне поєднання новітніх інформаційних технологій з традиційними методами викладання, для яких головне значення має діалог викладача зі студентом.

По-перше слід наголосити на те, яке місце гуманітарні галузі знань посідають у світовому інформаційному просторі. В наш час користувачеві комп'ютера, який цікавиться проблемами літературознавства, надається великий та різноманітний спектр інформаційних послуг. На початку 90-х рр. література вже була представлена на серверах США та Європи. На російських та українських серверах вона посіла помітне місце лише наприкінці 90-х рр. Так, у каталогах провідних бібліотек світу, а також численних університетських бібліотек США, Великої Британії, Франції, Німеччини, Австралії та інших країн світу можна отримати повну бібліографію друкованих праць з будь-якої літературознавчої проблеми, літературного періоду, методу, стилю, творчості окремого письменника. На різних серверах США, Європи, Росії та України є багато сторінок, присвячених письменникам (класикам та сучасникам). Вони вміщують біографічні дані про майстра, хронологію життя та творчості, анотації на твори та цитати із них, висловлення критиків, ін. Багаті за інформацією сайти, що присвячені видатним письменникам світу, наприклад, Шекспіру, Данте, Джойсу та ін. Стали популярними так звані авторські сторінки, укладачі яких є самі письменники, наприклад, є сторінки поета О. Левіна, прозаїка В. Пелевіна, М. Елштейна, багатьох фантастів та ін. В Інтернеті існують великі інформаційні центри, так звана книжкова павутина, яка надає оперативну інформацію про книжкові новинки, світові бестселери, лауреатах літературних премій у тому числі Нобелівських, наводить дані соціологічних опитувань читачів. Західні, а нині вже і вітчизняні спеціалісти в галузі літературознавства регулярно розміщують у своїх спеціальних наукових журналах адреси нових сайтів зі стислою інформацією про їх зміст [2, с. 43-45] В 1995 р. при Тель-Авівському університеті організовано науковий

центр з комп'ютеризації гуманітарних дисциплін, головним чином літературно-ознавчих, а світова наукова громадськість підтримала низку перспективних проєктів у цій галузі. Останнім часом проводяться щорічні міжнародні конференції, присвячені використанню електронних технологій у гуманітарних науках [1, с. 32]. Одним із результатів сумісної роботи програмістів, спеціалістів-гуманітаріїв, зацікавлених користувачів стала зростаюча інтерактивність сайтів, динамічна та цілеспрямована взаємодія їх один із одним. Інакше кажучи, пошук інформації за ім'ям, назвою, проблемою спрямовує користувача на новий інформаційний виток, розширює контекст, виявляє несподівані паралелі та взаємозв'язки, а цим стимулює пізнавальну активність, перспективність мислення, нові наукові відкриття. Саме що інтерактивність сучасних інформаційних систем слід брати до уваги в процесі викладання у вищій школі і особливо для розвитку в студентів навичок науково-дослідницької роботи.

Важливу роль за наших часів відіграють електронні бібліотеки. Видавець Чадвік-Хлі разом із видавництвом Юніверсіті Оксфорд Прес у середині 90-х р.р. в Великій Британії створив один із перших проєктів такої бібліотеки. Вона налічує вже 210000 текстів поем, п'єс та романів і з кожним роком поповнюється новими. На російських серверах набули визнання електронні бібліотеки Євгена Пескова, Машкова, Бердичевського, М. Епштейна, які містять твори російських класиків та сучасних письменників у їх електронному вигляді. Численні тексти художньої та наукової літератури занесені на спеціальні CD ROM диски, що дозволяє у будь-який момент без тривалого пошуку звернутися до потрібної книги або статті. Серед перших дисків такого типу - диск із творами Шекспіра та працями шекспірознавців. Великим попитом у світі користуються електронні словники термінів, наприклад, Терміум або Лінгвістична база даних канадського уряду, що налічує 3 мільйони термінів та власних імен англійською та французькою мовами [3, с. 40], електронні енциклопедії, такі як Британніка, Брокгауза та Ефрона, Кирила та Мефодія. Виникнення електронних бібліотек та CD дисків розгорнуло гостру дискусію з проблеми Література та Інтернет на сторінках преси та на телебаченні. [4], зміст якої можна звести до таких запитань: Чи не закінчиться вік книги та не почнеться вік гіпертексту? Невже ми перестанемо читати книги та будемо використовувати тексти Мільтона та Діккенса на екрані.[1, с. 27] Ми не ставимо за мету втручатися в полеміку з цього приводу, хоча слід підкреслити, що інформаційні технології, які все більше втручаються у наше повсякденне життя, друковану книгу не зможуть повністю замінити. Тим більше, що читати літературу з екрана досить складне заняття. Досить швидко вичерпується емоційно-психологічний ресурс[5]. Крім того, в умовах порушеного інформаційного простору в пострадянському суспільстві, а також в наслідок вели-

ких прорахунків у видавничій політиці та через відсутність фінансових можливостей для придбання новітніх наукових та художніх видань на різних мовами і зокрема російською, Інтернет - це єдиний гарант збереження сучасного рівня інформаційної грамотності спеціалістів різних галузей науки, а для студентів вищих навчальних закладів - засіб отримання потрібних текстів з дисциплін гуманітарного циклу.

Таким чином, інформаційні послуги з художньої літератури та літературознавства широко предоставлені системою Інтернет, лише потрібно постійно шукати найефективніші заходи їх використання в навчальному процесі.

На сучасному етапі забезпеченості вищих навчальних закладів персональними комп'ютерами можна ефективно використовувати інформаційні технології в організації самостійної та науково-дослідницької роботи студентів, у проведенні практичних занять або семінарів.

Студентам надається перелік тем, які потрібно опрацювати самостійно. Традиційно організована самостійна робота з історії літератури передбачає читання спеціальних статей або розділів монографій з тем, яких викладач не торкається в лекціях чи семінарах, але вони є обов'язковими в програмі курсу. Студенти, як це відомо з практики, або читають передмови до художнього твору, або обмежуються розділом підручника. Коли ж студентам пропонується самостійно підготувати відповіді на запитання про творчість письменника, особливості літературного напрямку, чи певну літературознавчу проблему за допомогою Інтернету, виконання цього завдання, завдяки інтерактивності сайтів, дозволяє візуально охопити великий спектр взаємопов'язаних проблем., наприклад, визначити вплив творчості одного письменника на другого (Борхеса на Маркеса, У. Еко) ознайомитися з цікавими фотографіями, ілюстраціями до творів, з'ясувати бібліографію більш значних робіт про цього автора тощо.

Перелік завдань самостійної роботи студентів повинен передбачати використання інформаційних систем. Наприклад, вивчаючи трагедію Шекспіра Гамлет, доцільніше порекомендувати студентам звернутися до серверу www.yahoo.com, до сайтів, присвячених цій трагедії, і запропонувати знайти інформацію про відомі фільми за п'єсою, театральні спектаклі, режисерів та найцікавіших виконавців головної ролі Гамлета. Така пошукова робота захоплює, дозволяє значно поглибити знання творчості Шекспіра, поповнити матеріал лекції, статей тощо. Завдання для самостійного опрацювання курсу можуть бути різноманітні: складання списків імен сучасних зарубіжних письменників-романістів, поетів, драматургів різних країн світу, бібліографії останніх наукових праць, присвячених конкретному твору, проблемі, пошук інформації про світові бестселери нашого століття, матеріали про міжнародні літературні премії, наприклад, Нобелівську. Корисним вважається пошук

електронних версій літературознавчих журналів світу, таких, наприклад, як «Вопросы литературы», «Литературное обозрение» на російському сервері, щоб зрозуміти основні тенденції розвитку літературознавчої думки, отримати інформацію про нові твори світової літератури. Сучасні сервери, зважаючи на потреби своїх постійних користувачів, надають досить широкий за обсягом перелік web-директорій, на яких сконцентровані великі масиви різноманітної інформації.

Наукова студентська робота з літератури повинна спиратися на використання сучасних інформаційних технологій, сучасних баз даних, що надає змогу поєднувати саме інформаційні матеріали з традиційною розробкою та вивченням певної проблеми. Інтернет з його тенденцією охоплювати широке коло інформації з конкретної теми дозволяє всебічно висвітлити історію дослідницької проблеми, розширити літературний контекст, особливо необхідне використовувати Інтернет, коли мова йде про так звані ювілейні дати, святкування ювілеїв великих майстрів літератури. Студент отримує вичерпні дані про міжнародні конференції, нові видання, культурні програми з перших рук. Друковані видання завжди запізнюються із такими фактами.

Групові практичні заняття з використання інформаційних систем передбачають створення відповідних умов та вимог для їх проведення: аудиторію з персональними комп'ютерами, навчальні години у розкладі занять, а також володіння методикою праці з пошуковими системами. Тема такого практичного заняття має бути чітко визначеною, етапи її прохронометровані, адреси сайтів продумані. Наприклад, доцільно за допомогою Інтернету провести заняття Сонети Шекспіра. Відомо, що для семінару різні переклади сонетів англійського поета дуже важко студентам відшукати, а тем більше оригінали. Втім на російському сервері (www.russ.ru) є переклади Маршака, Фінкеля, деякі інші, на американському - оригінали. Таким чином, студенти зможуть вивести на екран і підтверджувати прикладами свій порівняльний аналіз текстів сонетів, їх художні особливості або проблематику. Крім того, в процесі практичного заняття викладач може замовляти пошук статей, монографій з теми, за допомогою інтерактивних посилань розширити обсяг теми, що вивчається.

Таким чином, використання інформаційних систем у викладанні історії літератури свідчить про необхідність впровадження такого досвіду у практику вищої школи, удосконалення методики такої роботи з метою поліпшення якості навчального процесу та розвитку професійних навичок майбутніх бібліотекарів, спеціалістів у галузі інформаційної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Sutherland K. *The Humanities in a Digital Age*. // *The European English Messenger*. - Vol. 4, issue 2, autumn 1995.
2. Piette A. *English Studies: Web Site Stories* // *The European English Messenger*. - Vol 5, issue 2, autumn 1996.
3. Laaviosa-Braithwaite S. *Computers and Translators* // *The European English Messenger*. - Vol. 5, issue 1, spring 1996.
4. Кузьмин Д. *Компьютер в ожидании писателя* // *Лит. газета*. - 1997. - 26 сент.
5. Фальковский И. *Семеро одного не ждут! Новая вечная тема : литература и Интернет* // *Лит. газета*. - 1998. - 11 ноября.
6. Сердюченко В. *Интернет насилует сознание* // *Лит. газета*. - 1999. - 22 апр.

Надійшла до редколегії 3.04.2000 р.

УДК 378.6

В.В. КАРНАУШЕНКО

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Підвищити ефективність навчання іноземним мовам у немовних вищих навчальних закладах можливо через поетапну трансформацію стратегій навчання, кожна з яких характеризується своєю системою компонентів. Гранічні можливості стратегії та способи її трансформації визначаються аналізом залежності між психологічними факторами того, хто навчається, і критерієм складності засвоєння нових мовних конструкцій

Нині не викликає сумніву той факт, що подолати інформаційну кризу в країні можливо лише ліквідуючи мовний бар'єр інформаційного спілкування між фахівцями. Щоб задовольнити сучасні вимоги до знання іноземних мов, необхідно переглянути існуючі концепції викладання у немовних вищих навчальних закладах. Якщо раніше головним мотивом вивчення студентами та фахівцями іноземної мови було читання іншомовної (переважно англосовітської) літератури за фахом, то нині розвиток будь-якої галузі науки потребує взаємодії спеціалістів із різних країн. Тому в процесі викладання іноземних мов більше уваги стали приділяти комунікативній спрямованості навчання та його індивідуалізації. Ефективність процесу навчання через його індивідуалізацію значною мірою залежить від урахування таких чинників, як *мотиви* та